

Kinneulle

Linnés blommande berg genom fågelskådarens kikare

Text: Lennart Jonsson, Hans Hägnander och Kjell Svensson. Foton: Per Olof Strandroth

”En plats ibland de märkvärdigaste i riket”

Så skrev Carl von Linné om Kinnekulle 1746. Kinnekulle är troligtvis det mest kända av Västergötlands platåberg. Berget som är 306 meter över havet har en profil som liknar en vulkan. Platåbergets geologiska uppbyggnad är speciell med sedimentära bergarter som ursprungligen är gammal havsbotten. På toppen av berget ligger diabas som en hätta vilket skyddat mot den erosion som nött ner det omgivande landskapet. Att Kinnekulle formats av inlandsisen syns tydligt i branternas sand- och kalksten som skulpterades när Kinnekulle låg som en ö i ishavet.

Kinneulle ligger i Götene kommun

Till största delen är berget omgärdat av det skaraborgska slättlandskapet och Kinneviken, en del av Vänern. Kinnekulle har varit bebott i årtusenden, något som gravplatser, hållristningar och alla odlingsrösen visar. På Kinnekulle finns ingen orörd natur då all mark på berget i äldre tid utnyttjades för åkerbruk, ängsslåtter och betesdrift. Den långa tiden av brukande, den varierade berggrunden och det goda klimatet vid Vänern har skapat förutsättningarna för bergets ovanligt rika och varierade natur. På och kring berget finns många kyrkor med anor från 1100-talet. Kyrkorna, byarna och herrgårdarna på Kinnekulle finns alla belagda i skrift från 1300- och 1400-talen. Bergets rika natur har lockat till sig besökare i flera århundranden. Det som gör Kinnekulle speciellt är det småbrutna och varierande landskapet med lummiga lövskogar, mörka barrskogar, hagmarker med stora ekar, blomrika betesmarker och klippiga stränder.

Kinneulle, upplevs bäst till fots

Vandringslederna är till stor del Kinnekulles signum. Den längsta leden är 45 km lång och leder runt hela berget. Utöver denna finns ytterligare 20 km markerade vandringsleder. En vandringstur bjuder alltid på någon form av upplevelse. Det kan vara en magnifik utsikt från Högekullen över slättlandskapet eller en hänförande vy västerut då solen går ned i Vänern med Kållandsö och Ekens skärgård i det glittrande vattnet. För botanikern är bergets kalkhaltiga hedmarker av stort intresse då de håller ett flertal orkidéer som t.ex. guckusko, Jungfru Marias nycklar och Adam och Eva. På Kinnekulle finns även den sällsynta kalknarven. Ett möte med bergets dovhjortar kan förgylla dagen liksom något av småkrypen som t.ex. guldbaggen.

Lundsångare

Törnskata

Stenknäck

Mindre flugsnappare

Höksångare

Stora stenbrottet på Kinnekulle

Fågelskådarens Kinnekulle

Hela berget är en form av naturreservat/naturvårdsområde med stor variation av biotoper vilket gör att besökaren har mycket att upptäcka eller återvända till. Naturligtvis har Kinnekulle sina karaktärsfåglar som ofta visar sig och hörs i de flesta lokalerna på och runt berget. Hit hör arter som törnskata, rosenfink, steglits, stenknäck, göktyta, och en stor del av sångarna. Till karaktärerna hör också nötkråka, samt bivråk och mindre hackspett även om de är lite mer nogräknade med val av biotop. Kungsrör och varfågel hör till de arter som är vanliga men icke häckande på berget.

Under tidig vår hörs sparvuggla och i april är det dags för ringtrast att ta över slalombacken och nyttja den som rastplats under flytten mot norr. I slutet av maj kommer den mindre flugsnappare tillbaka till Munkängarna och Västerplana storäng. Den har häckat på Kinnekulle vid några tillfällen. År 1974, 1976 och 2008 är säkra/lyckade häckningar vilket även gäller en häckning i grannkommunen Lidköping år 2013. Kanske är arten lite smått på väg att etablera sig i Västsverige. Svart röstjärt har funnit sin plats i Hällekis och nu är det ingen överraskning längre om man får se, eller rättare sagt höra, blåhake eller vaktel vid en tur på berget.

Hit till Kinnekulle kommer också flera arter som inte är årliga gäster. Det är bl.a. tallbit, bändelkorsnäbb och större korsnäbb. De brukar hålla till på Högekullen eller ner mot Martorpsskogen. Har man tur kan man vid Munkängarna eller på Österplana hed och vall höra sommargylling, en gäst från Syd- och Mellaneuropa. Även berguv och snösiska hör till de arter som något år då och då saknas bland observationerna. Kinnekulle kan bjuda på lite udda observationer som t.ex. år 2012 när en småfläckig sumphöna hördes ”busvissla” från en liten igenväxt damm som den tyckte var ett lämpligt revir.

Bland de mer sällsynta gästerna på Kinnekulle hör brandkronad kungsfågel och lundsångare som båda observerats på Högekullen. Ortolansparv har observerats i Västerplana och på Österplana hed och vall har höksångare setts och hörts samt i Sjörsåviken har mindre sumphöna noterats. Härfågel som på 1970 och 1980-talen var en regelbunden gäst har på 2000-talet bara gjort några enstaka besök.

Brandkronad
kungsfågel

Rosenfink

Tallbit

Bändelkorsnäbb

Nötkråka

